

Роль особистості у формуванні соціальних відносин

Волошина О.В., заступник начальника кафедри юридичної психології НАВС, кандидат психологічних наук, доцент

Про об'єктивну потребу в осмисленні всієї понятійно-категоріальної системи особистості, що склалася в теорії, в соціальному знанні в цілому свідчить та конкретна атмосфера, яка виникла сьогодні у вітчизняній науці навколо проблеми ролі особистості у формуванні соціальних відносин та її духовного розвитку. В процесі «розвінчання» марксизму феномен розвитку людини і суспільства став розглядатися з різних позицій: з точки зору етногенезу Л.М. Гумілева (теорія пасіонарності), акмеології (наука про шляхи досягнення найвищої досконалості будь-яких видів людської діяльності), соціальної синергетики (вчення про об'єктивні закономірності соціальної самоорганізації), аксіології (самовизначення особистості як духовного суб'єкта) та інших. Таким чином, єдиним об'єктом дослідження вказаних підходів виступає людина і її діяльність, а предметом аналізу стають рівні індивідуальної майстерності і соціального удосконалення, міра досконалості. Проте, термінологічний різнобіг, відсутність понятійних універсалій породжує звужене бачення аспектів цілісної проблеми.

Під пасіонарністю нами розуміється непереборне внутрішнє прагнення особистості до діяльності, спрямованої на зміну свого життя, навколишнього оточення, статусу-кво. По суті, це соціально-історичне явище, що характеризується появою в обмеженому ареалі великого числа людей із специфічною активністю (пасіонаріїв). Міра пасіонарності – питома вага цих пасіонаріїв в соціумі. Тому, розглядаючи онтологічне і методологічне значення поняття «пасіонарність», слід усвідомлювати, що воно лише в найзагальнішому вигляді виражає ту міру якісної визначеності, яка потрібна при аналізі різноманітних варіацій розвитку людської життєдіяльності.

Акмеологічний підхід до вивчення особистості передбачає принципово інший за об'ємом завдань соціалізації людини в найширшому значенні слова. Ця соціалізація, здійснюючись в процесі функціонування і розвитку людини в сучасному суспільстві, відбувається одночасно у багатьох площинах, сферах і різних рівнях існування суб'єкта – фізіологічному, психологічному, соціальному, історичному, об'єктивно фіксуючись в системі різних наукових знань. Проте, зосередивши свою увагу на верхніх екстремумах розвитку, акмеологія не розглядає екстремуми нижні.

У синергетиці граничний стан по відношенню до ієрархізації позначається як «простий аттрактор» (від лат. attraction – тяжіння, залучення), а граничний стан по відношенню до деієрархізації як «дивний аттрактор». «Такий термін, – відмічає В. П. Бранський, – пов'язаний з тим, що вказані граничні стани як би притягують до себе інші. Іншими словами, простий аттрактор – цей граничний стан, до якого тяжіє порядок, а дивний – граничний стан, до якого тяжіє хаос [2, с.517].

В основу побудови аксіопсихологічної моделі індивідуальної свідомості покладено ідею системологічного моделювання особистості В.А. Богданова [1], що передбачає співвіднесення функціональних особливостей індивіда, що характеризують його як суб'єкта діяльності, із змістовими особливостями людини, що формують її як особистість. Те саме стверджував В.Ф. Сафін: «Суб'єкт – це насамперед функціональна характеристика, а особистість – змістова характеристика людини» [3, с. 39].

Однією з найважливіших ознак соціальних змін є неухильне посилення, прискорення темпу і ритму життя. Про зростання емоційної напруги в соціокультурному середовищі, яка вже можливо наблизилася до свого критичного порогу, свідчить той факт, що сьогодні спостерігається ріст чисельності екстремальних видів спорту, екстремальних форм туризму, відпочинку, розваг, екстремальними стають властивості товарів і послуг.

Свідоме підштовхування до краю, до емоційної межі, до екстремальності, що розуміється не як абсолют або оптимум (найкраще), але, передусім, як ексклюзив, як щось екстравагантне, екстраординарне або ексцентричне, властиво сучасній масовій культурі.

Таким чином, конкретний прояв емоційно-психологічних загострень – установок, домінант, смакової прихильності, інших пристрастей, що визначають стратегію людської поведінки, обумовлено одночасно почуттям індивідуального призначення, що включає в себе здібності, схильності, талант, і типом особистості, в якому усе це зумовлено. Узагальнюючи всю наявну інформацію з цієї проблематики, можна виділити два основних особистісних типи: до першого необхідно віднести людей, які гостро відчують ідеальний бік життя, до другого – тих, хто гостріше сприймає, сильніше переживає буденне, рутинне, повсякденне.

Список використаних джерел:

1. Богданов В. А. Системологическое моделирование личности в социальной психологии. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1987. – 143 с.
2. Бранский В.П. Искусство и философия: Роль философии в формировании и восприятии художественного произведения на примере истории живописи. – Калининград, 1999. – С. 517.
3. Сафин В. Ф. Психология самоопределения личности: Учебное пособие по спецкурсу. – Свердловск: Свердл. ГПИ, 1986. – 142 с.
4. Томалинцев В.Н., Козлов А.А. Введение в социальную экстремологию. – СПб., 2005. – 179 с.
5. Томалинцев В.Н. Личность: иллюзии и реальность / Материалы межвузовской научно-практической конференции студентов, аспирантов и преподавателей «Акмеологические проблемы субъектности: интерпретация и диагностика»/ Санкт-Петербург, 23 апреля 2009 г. – Питер, 2009. – С.299-305.

Ефективність адаптації студентів до ВНЗ залежно від їх індивідуального стилю діяльності

Хохліна О.П., професор кафедри психології та педагогіки ННПП НАВС,
доктор психологічних наук, професор
Бобриченко А.В., студент ННПП НАВС

Успішність життєдіяльності молоді, її адаптованість до умов навчання у ВНЗ значною мірою визначається становленням її індивідуальних